

Oponentský posudek na habilitační práci
Daniel Špelda: *Proměny historiografie vědy.*

Publikováno: Praha: FILOSOFIA- ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, 2009, 343 stran, ISBN 978-80-7007-310-0

Habilitační práci pana Daniela Špelda jsem prostudoval s potěšením, neboť jde o práci vysoké odborné úrovně, žánrově čistou, s vysokou poznávací a kulturní hodnotou. Je to práce originální, a to nejen v česky psané odborné literatuře. Autor má pravdu, když upozorňuje na publikační - ale zřejmě i heuristickou - mezeru „po Kraghovi“ (s. 19): je dost syntetických prací z oboru historiografie vědy, je ale málo prací o její metodologii. V předloženém textu jsou natolik dobře logicky skloubeny teoretické, metodologické a diskursivní příspěvky k tématu, že ho mohu co do úrovně s Kraghovým *Úvodem* bez potíží srovnávat (ale bez onoho vyznění, které autor komentuje na s. 167).

Práce je dobře rozčleněna do tří základních částí, z nichž každá je dále rozdělena do čtyř, případně tří kapitol a dalších podkapitol. Rozčlenění díla přispívá k jeho čtivosti, k pochopení, ale také umožňuje vyhledání a studium relativně samostatných částí textu, čemuž napomáhá jmenný rejstřík. U tak rozsáhlého textu je členění samostatným uměním, proto ho v dobrém zmiňuji. Na posuzované habilitační práci oceňuji také účelnost výběru témat a problémů, ale i logickou propojenost poznatků filosofie, historiografie vědy a vědy o vědě (v jejích různých variantách): autorovy znalosti této trojí problematiky i problematiky dalších souvisejících oblastí (teorie metafory, různých disciplín fyziky, biografií, dobových diskusí *etc.*) jsou úctyhodné. *Úvod* plní svůj účel, ale *Závěr* nikoliv, a to díky lživému, téměř kryptografickému řazení stránek za s. 290. Prospěšný je obvyklý aparát, studiu díla by však prospěl ještě věcný rejstřík.

Téma práce považuji za aktuální. Ne snad proto, že se to do posudků tohoto druhu zpravidla píše, ale proto, že se aktuálním opravdu stalo: vysvětlovat cokoliv stran vědy bez minima historických znalostí je ošidné, stejně jako operování s historickými poznatky bez znalosti způsobů jejich získání: v takovém případě nejde o znalosti či poznatky, ale o pouhou informaci. Téma práce proto aktuální rozhodně je a posuzovaný text by se po mém soudu měl stát samozřejmým zdrojem poznatků v příslušných oborech, ať již na úrovni studia či na úrovni další odborné práce. V českém jazyce ostatně lepší souhrnný text neznám.

Teoretické založení práce tvoří poznatková základna velmi dobře vybraných zdrojů, které přesahují horizont historiografie vědy a filosofie. Autor čerpá jak z prací omezených disciplinárně (*ad* fyzika), tak z prací syntetických. Při prvním listování posuzovaným textem jsem měl dojem, že bude teoreticky omezen poznatky anglosaské literatury a občasnými exkursy do francouzsky psaných zdrojů, ale brzy jsem zjistil, že tomu tak není, že záběr je mnohem širší, a že neopomíjí ani prvotřídní zdroje německé (Koselleck *aj*). Oceňuji také, že se vedle sebe ocitla díla myšlenkově konkurenční, byla však cíleně a metodologicky čistě vytěžovaná. Je zde ale jeden teoretický problém, směřující již do metodologie výzkumné práce, k němuž by se autor mohl vyjádřit u obhajoby: po Kantovi a znovu s Lyotardem se připomíná, že objekt spadající pod kategorii *celku*, není objektem poznání, leda jako objekt

Ideje; spadá tedy objekt zvaný *věda* pod kategorii *celku*? pokud ano, co z toho vyplývá pro historiografii vědy (nebo věd?)? pokud ne, proč? Nemyslím si, že na tyto otázky lze dát definitivní odpověď, ale zajímá mne stanovisko odborníka. Nehledě k tomu, že stejná otázka se týká i jemu nejbližšího *celku*, historiografie.

Metodologické založení práce je provedeno na vysoké úrovni: jednotlivé logické části práce jsou podrobovány soustavné kritické sebereflexi, jejíž výsledky jsou čtenáři na vhodných místech sdělovány a umožňují mu vyhnout se předčasným či chybným závěrům. Výtečně zpracovaná jsou různá *shrnutí* (problematik roztroušených v několika knihách, článcích či diskusích), která napomáhají méně znalému čtenáři zdárně se orientovat a pokračovat v dalším čtení a studiu prezentovaných problémů. Zde mám ale jednu poznámku, na niž by autor mohl v rámci obhajoby reagovat: dosti zásadním problémem na všech úrovních traktované problematiky je vztah *pojmu* a *metafor*; autor tento problém otevřel (na s. 62) a sám mu pochopitelně také neunikl; může autor zformulovat své stanovisko k funkcím metafor v dané disciplíně (historiografie vědy) a k funkcím metafor ve sledovaném předmětu (dějiny věd a dějiny vědy)? V disciplíně, která je *-grafií* jde jistě o zásadní metodologický problém.

K metodologii patří i volba tematického omezení, což se projevuje i jako *omezení časové*. Jak je patrné z názvu posuzovaného díla, dějiny vědy jsou dějiny *napsaného*. V posledních dekádách však kultura *textu* vážně konkuruje kultura technického *obrazu* (TV, displej PC aj.), která mění způsoby percepce, a kultura *rychlosti*, která mění způsoby komunikace, včetně vědecké. Projevuje se tato novota v historiografii současné vědy anebo je časově již mimo její zorné pole?

Z formálního hlediska autor připravil vsutku kvalitní text, vybavený standardními nástroji usnadňujícími orientaci. Dobrý dojem z díla nemůže zkazit ani skandální práce vydavatele.

Z pedagogického hlediska se mi posuzovaná habilitační práce jeví jako dílo, bez kterého se teď už neobejde ani vzdělávání, ani odborná diskuse v relevantních oborech.

Celkově hodnotím habilitační práci pana Daniela Špeldy jako text vysoké vědecké úrovně, plně odpovídající požadavkům kladeným na habilitační práce. Jedná se o práci přímo použitelnou jak ve vysokoškolském vzdělávacím procesu, tak na různých úrovních odborných diskursů spjatých se zkoumanou problematikou. Je to práce, která obohacuje poznání nejen vědců, filosofů i historiků.

Doporučuji, aby habilitační řízení pana Daniela Špeldy bylo dovedeno ke zdárnému konci a aby jmenovanému byla udělena vědeckopedagogická hodnost *docent (Doc.)*.

V Brně, dne 14. března 2014.

Prof. PhDr. Stanislav Hubík, CSc.
oponent